

TOLAŽBA

PIROSKA REICHARD

In vse gre mimo: hipi, ure, dnevi,
s teboj, brez tebe — vsa radostnojasna
in tožnotemna leta, kot odsevi.

Smeh, solze, vse gre v isti bežni tir.
Pomlad odhaja, jesen se povrača,
naj nosi leto vihre ali mir.

In vsaka cvetka vene, naj jo plod
ovenča ali naj brez ploda sehne.
Na vsako jutro čaka mraka brod.

In tudi mrak odhaja: mir sledi
in pozabljenje — Vsemu, kar je trudno,
enak je sen, enake so noči.

(Prevedel Alojz Gradnik.)

KRVNIK MAVSAR

FR. LIPAH

Nekoč je živel krvnik Mavsar, hud in strašen mož, da se ga je vse balo. Najbolj pa so se tresle pred njim lutke: to so tiste uboge drobne stvarce, ki nimajo drugega posla, ko da zabavajo ljudi, da pozabijo na svoje skrbi in težave.

Krvnik Mavsar ni ljubil ubogih lutk in njihove vesele umetnosti. Sprva jih je sicer učil, kakor da bi res kaj znal, pozneje jih celó pretepal, toda glej: lutke so igrale dalje prav tako veselo, kakor jim je narekovalo srce.

Sedaj se je krvnik močno razjezil. Če so ljudje pri predstavi tej ali oni lutki ploskali, je Mavsar tako pobesnel, da je odpeljal lutko iz gledališča in jo obesil na javnem trgu. Nekateri so se zgražali, nekateri molčali, pozneje pa so mu celó pritrjevali ter se smejali.

Nekdo — Bog ve, iz katerega nesrečnega kraja je bil doma — se je celó oglasil:

„Je že prav, saj je naš krvnik! Čemu ga pa imamo? Mavsar, le po njih!“

In ko si je po neki usmrčitvi krvnik brisal gnusne roke, je oni človek celó pohvalil Mavsarja in to prav po nepotrebnem:

„Sem naj se gredo učiti naši krvniški vajenci in pomočniki!“

Ljudje so ploskali in visoko nad njihovimi glavami se je zibala v zanki uboga lutka. Toda glej: njen obraz je bil še ves poln veselega smeha, oči so ji sanjale v daljavo — kakor dan poprej na odru . . .

To je krvnika tako ujezilo, da je odslej obešal in moril kar vse povprek. A nobena lutka ga ni prosila milosti ali usmiljenja. To je bilo krvniku tako, kakor da mu je kdo natresel žerjavice v škornje. Sklenil je tedaj, da bo odslej vsako lutko pred usmrčitvijo še javno oblatil in osmešil.

Tako se je tudi zgodilo. Lutke pa so igrale dalje in zabavale ljudi, ki so iskali razvedrila v gledališču. Molče so pričakovale, da se jih bo kdo usmilil in jih rešil sramotne smrti, toda vsak se je bal krvnika in podivjane množice.

Prišel je dan, ko so obesili poslednjo lutko in gledališče je ostalo prazno . . .

Ko je krvnik Mavsar obesil zadnjo svojo žrtev, si je umil roke in se priklonil strmeči drhali:

„Nerad sem vršil ta posel, a moral sem ga. Ob tej priliki, ko odhajam v pokoj, se pristrčno zahvaljujem prijateljem in znancem, ki so se strinjali z menoj, odobravalni moje početje in sploh radi gledali, kako sem obešal.“

Nihče ni bevsknil, krvnik pa se je še enkrat nerodno poklonil in zlezal s krvniškega odra naravnost v pokoj.

*

V miru in samoti pa, ko gre sleherni grešnik vase, je tudi Mavsarju zaropotala vest.

Nemiren se je splazil nekoč na kraj, kjer so visele njegove žrtve: toda vse lutke so imele lica na smeh, nobene žalosti ni bilo na njih, ne strahu pred smrtjo in sodbo božjo.

Mavsarju je začela huda presti in po kratkem obotavljanju je stopil pred prvo zadavljeno lutko in jo nagovoril:

„Odpusti mi, moral sem obešati. To je bil pač moj poklic . . .!“

Lutka mu je odgovorila:

„Nimam ti kaj odpuščati: obešanje je bil tvoj poklic. Hudo mi je bilo le to, da si me pod vislicami še sunil, ko se je vendar že zibala zanka nad mojo glavo. To me je bolelo . . . Na!“ In mu je odtrgala od svoje zanke drobno nitko ter mu jo dala.

Pri drugi lutki je jecljal krvavi Mavsar:

„Odpusti mi! Moral sem! Ljudje so tako zahtevali!“

Lutka mu je odgovorila kakor v solznem smehu:

„Zakaj si pljuval na moje trpljenje, ko si vendar vedel, da to ni prav. A zato, ker si me na morilnem odru, preden si me obesil, še bít s pestjo v obraz, ná, za spomin!“ In mu je tudi dala drobno nitko od svoje zanke.

Tako je hodil nekdanji krvnik med svojimi žrtvami in vsaka mu je potisnila nitko v roko.

Zadnja pa mu je še rekla:

„Čudiš se, da imamo vesele obraze? Vse življenje smo zabavale ljudi, ker smo jih ljubile in zato nam je Bog pustil veselje na licih tudi po smrti. Kaj pa si delal ti? Kakšen bo tvoj obraz . . .?“

Krvnik je gledal zmedeno predse in v strahu začutil, da so se mu v roki zvezale vse nitke v debelo vrv, ki se je zvila v zanko.

Še preden je trenil, ga je zanka potegnila kvišku in kakor v zrcalu je gledal svoje preplašeno lice: nobenega smeha ni bilo na njem, nobene sence lepote in ne dobrote.

Tako je obvisel med svojimi žrtvami, obvisel in visel kot ogromna, spačena in najbolj ostudna lutka svojega časa.

STAROGRŠKA FILOZOFIJA IN SLOVENCİ

FRANCE VEBER

I

Vse kaže, da živimo v preporodni dobi narodnega prebujanja in nacionalnega hotenja. To prebujanje in hotenje pa bi bilo že naprej nemožno, če bi ne slonelo na dejstvu posebne narodne in nacionalne miselnosti: ono prebujanje in hotenje je samo poseben vnanji izraz te miselnosti, in ta miselnost postaja tudi sama tem jasnejša in krepkejša, čim bolj se kakorkoli še posebej tudi na zunaj izraža. Zato menim, da gre posebnemu ter nepristransko odkritosrčnemu študiju take narodne in nacionalne miselnosti vprav v naših dneh še poseben pomen.

Te miselnosti kajpada ne moremo neposredno opazovati in jo vidimo samo v trajnejših usedlinah narodnega in nacionalnega dela. In zopet menim, da je glavni in najčistejši primer take že na zunaj vidne usedline resnične narodne in nacionalne miselnosti samo *filozofija* in *filozofsko gledanje* na svet in življenje. Znano mi je, da bi marsikomu bolj prijalo,